

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 2009-05-06
Ert dnr Ku2009/241/KV
Vårt dnr 5-24/09

Remissvar – Betänkande (SOU 2009:16) Grundanalys, Förnyelseprogram och Kulturpolitikens arkitektur av Kulturutredningen

Inledning

Nämnden för hemslöjdsfrågor, NFH, har med utgångspunkt från sitt uppdrag valt att behandla för oss relevanta delar av utredningen. Inledningsvis vill nämnden betona värdet av att kulturutredningen gjort en genomarbetad grundanalys, del I, mot vilken nämnden har läst del II och III av utredningen, vilka kommenteras i remissvaret. NFH inleder remissvaret med att teckna en kort beskrivning av hemslöjden som politikområde för att därefter ge kommentarer och synpunkter gällande del II och III och följer i huvudsak betänkandets disposition:

- Hemslöjden som politikområde
- Mål för kulturpolitiken
- Kulturpolitik, civilsamhälle och folkbildning
- Kulturpolitik som aspektpolitik
- Ökat samspel mellan stat, landsting och kommun – portföljmodell
- En ny roll för kulturrådet
- En sfär för frågor om samtid, historia och livsmiljö
- Hemslöjdskonsulentrollen
- Genomförande och konsekvensanalys

Hemslöjden som politikområde

En naturlig utgångspunkt för att definiera hemslöjden som politikområde är bakgrunden till att NFH blev en självständig myndighet 1981. Nämndens viktigaste uppgift var och är att ha en helhetssyn på hemslöjdens frågor och beakta såväl ett kulturarvs- och kunskapsförmedlande perspektiv som ett näringsperspektiv. I 1977 års hemslöjdsutredning betonades samspelet mellan verksamhetens mångfacetterade delar: en del i offentlig regi, en del i form av idéburet arbete genom den ideella hemslöjdsrörelsen och en del som producerande näringsverksamhet. Genom NFH skulle samtidigt verksamhetens

särart och komplexitet säkras. NFH tillhörde fram till 1992 Näringsdepartementet, vilket också markerar hemslöjdens starka koppling till en småskalig produktionsform. NFH:s uppdrag är att ta tillvara ett handlingsburet kultur- och kunnighetsarv genom att utveckla och förnya detta.

Mot denna bakgrund arbetar NFH med ett mycket brett kulturbegrepp och är varken främmande för utredningens diskussioner om civilsamhället eller dess betoning av aspektpolitikens möjligheter. Vi bedömer tvärtom att våra erfarenheter på detta område kan ha betydelse inför framtiden och kommer därför att lyfta fram och problematisera några exempel i vårt remissvar.

Förnyelseprogram

8 Mål för kulturpolitiken

Förslagets inledning/portalparagraf skulle vinna på att bli mer distinkt och inspirerande/utmanande – bli en devis som vi alla bär med oss utan att tveka om formuleringarnas ordföljd.

NFH har inga invändningar när det gäller övriga mål men saknar ett mål angående kvalitet. Vi kan inte undvika ett begrepp och en diskussion för att den är svårfångad och komplex. Desto större anledning att föra en levande och utvecklande diskussion om både konstnärlig kvalitet och kulturlivets kvalitet. Är det över huvud taget möjligt att följa upp och utvärdera en verksamhet utan att tala om kvalitet?

Enligt vår uppfattning är det viktigaste att betona att kvalitet inte är en objektiv egenskap utan alltid något relativt som ständigt förändras i förhållande till omvärlden. Här kan vi ge ett stort antal exempel på hur kvalitetsbegreppet har förändrats inom hemslöjdsrörelsen, som i sin begynnelse vid förra sekelskiftet hade en smakfostrande ambition. Detta har övergått till en ständigt pågående diskussion där vi kan följa förändringar och förskjutningar av kvalitetsbegreppet. Att diskutera kvalitet är en utmaning som vi vågar ta och vi är medvetna om faran att kvalitetsbegreppet kan användas på ett exkluderande sätt.

9 Kulturpolitik, civilsamhälle och folkbildning

NFH ser positivt på att man börjar granska och problematisera kulturpolitiken i förhållande till civilsamhället. Kulturpolitik innebär mycket mer än ett distributionsperspektiv. Det är av största vikt att betona medborgarperspektivet och hur vi kan engagera och påverkas av grupper som vi inte är vana att möta. NFH:s kontakter med civilsamhället sker framför allt genom landets hemslöjdskonsulenter som NFH har till uppgift att samordna. Genom hemslöjdskonsulenter har NFH en stark regional förankring och ett vitt

förgrenat nätverk. Hemslöjdskonsulenterna arbetar mot såväl professionella slöjdare som amatörer. Hemslöjd är i första hand en deltagande kultur som bygger på att man gör själv. Liksom inom idrotten ger hemslöjdens breda amatörverksamhet och bas förutsättning för en professionell topp.

Både på central och på regional nivå finns sedan länge ett väl etablerat samarbete med den ideella hemslöjdsrörelsen vilket också bidrar till en förankring i det civila samhället. Hemslöjden består både av tjänstemän och ideellt engagerade medlemmar, liksom professionella slöjdare och amatörer, vilket kan skapa motsättningar, men i gengäld bidrar till en bredd och en kraft. Här kan nämnas att hemslöjdens återkommande stora utställningar på Liljevalchs konsthall har engagerat deltagare i samtliga län, både ideellt och professionellt, och lett till upprepade publikrekord med besökare från hela landet.

Ett förhållande som utredningen tar upp är den förändring av det civila samhället som vi befinner oss mitt i. Färre ansluter sig till etablerade föreningsstrukturer och de yngre bildar i stället informella nätverk och kommunicerar via nätet. Det växer fram en mer svårfångad och vildvuxen skara aktörer som behöver kontaktas med icke-traditionella medel från central nivå. Vad vi kan göra är att lära oss kommunicera via de nya medierna och lyfta fram våra kunskapsområden och aktiviteter på nya sätt, att möta en omvärld i ständig förändring. Ett tydligt uttryck för detta inom hemslöjdens område är all den globala hantverkskunskap som många generöst delar med sig av via bloggar. Mot denna bakgrund kan NFH nu erbjuda samtliga hemslöjdskonsulenter utbildning i att möta de nya medierna och har också i samarbete med SHR startat projektet ”Den samtida hemslöjden” för att göra hemslöjden tydligare och mer samtida mot omvärlden. Arbetet leds av en design- och kommunikationsbyrå och har inletts med en omvärlds- och målgruppsanalys. Detta är vägar vi valt för att möta en ny tid.

Hemslöjden har sedan länge ett pågående samarbete med folkbildningen genom utbildning av studieförbundens kursledare, studiecirkel och olika kulturevenemang. Många av folkbildningens kursledare och verksamhetsledare inom slöjd- och hantverksområdet rekryteras från Högre hemslöjdsutbildningen vid HV skola eller från Sätergläntan, Hemslöjdens gård.

I det här kapitlet finns två felaktigheter som NFH vill påpeka. Sid. 62 ”I statsbudgeten finns även anslaget 4:4 främjande av hemslöjd varmed Nämnden för hemslöjdsfrågor finansierar Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund med 2 miljoner kronor årligen.” Rättelse: 2008 var beloppet till SHR 4.035.000 kronor och 2009 4.085.000 kronor.

Sid. 89, tabell 9.3 – Här finns inga uppgifter med om studiecirkel i olika slöjd-, hantverks- och konsthantverksämnen. Går man till kulturrådets statistik ser man att detta område särredovisas på ett stort antal ämnen som om man räknar samman dem

totalt utgör 10,5% av antalet cirklar och alltså borde ha legat på andra plats i utredningens tabell. Underlaget bifogas, se bilaga 1.

10 Kulturpolitik som aspektpolitik

Ur NFH:s perspektiv är utredningens lansering av begreppet aspektpolitik mycket intressant. Att bedriva hemslöjdspolitik har alltid krävt samarbete och samspel med andra politikområden mot bakgrund av hemslöjdens mångfacetterade karaktär. Som nämndes inledningsvis byggde myndighetens tillkomst just på betoningen av ett helhetsperspektiv som omfattade kulturarv, kunskapsförmedling och ett näringsperspektiv. Hemslöjden har alltid spelat en regionalpolitisk roll och bör idag finnas med i alla regionala utvecklingsplaner och utvecklingsstrategier. För hemslöjdens del har inte sektoriseringen inneburit att man förlorat helhetsperspektivet. Aspektpolitik är hemslöjdens vardag och NFH har en vana att arbeta i gränslandet mellan olika politikområden.

10.1 Kultur i skolan

Skolan är ett viktigt forum för barns och ungas upplevelse av och deltagande i kulturlivet där satsningen Skapande skola spelar en viktig roll. Men lika viktig är kulturens roll i lärarutbildningarna och att Kultur- och Utbildningsdepartementen gör gemensamma satsningar för att utveckla kultur i skolan och ökar den ömsesidiga förståelsen för varandras områden. Det finns tecken på att det lätt skapas ett motsatsförhållande mellan kulturlivet och skolan. NFH ser fram emot att fler förslag från barnkulturutredningen "Tänka framåt, men göra nu" aktualiseras och förverkligas.

För hemslöjdens del, både hemslöjdskonsulenterna och den ideella hemslöjdsorganisationen, är dock barnens och de ungas fritid en lika viktig plattform för att utveckla de ungas engagemang runt slöjden. Detta har inte minst hemslöjdens gemensamma satsning kring projekt Slöjdcirkus och uppföljningen genom Slöjdklubben visat. De unga behöver även de vuxnas engagemang i att utveckla sin skapande förmåga på icke-skoltid. Hemslöjden har genom ovanstående projekt utvecklat en extramural pedagogik, Slöjdcirkus pedagogik, som dock går att tillämpa även innanför skolans väggar och inom andra institutioner t.ex. för elever med funktionsnedsättning. För oss har det varit viktigt att finna en metod som kan förmedlas till handledare och lärare som i sin tur når barn både i skolan och på fritiden, då hemslöjden inte har egna resurser att nå alla barn. Denna arbetsform bidrar till att bra nätverk etableras som gynnar många parter.

10.2 Högre utbildning, forskning och eftergymnasial utbildning på kulturområdet

Detta avsnitt bygger även på och är kommentarer till kapitel 16.2.3.

Eftergymnasial utbildning

Två utbildningar på eftergymnasial nivå som framför allt berör hemslöjdsområdet och behandlas i betänkandet om Yrkeshögskolan är HV skola och Sätergläntan, Hemslöjdens gård. I kulturutredningen talas om Handarbetets Vänners kursverksamhet, vilket är felaktigt då det handlar om dels en treårig textil hantverksutbildning och dels Högre hemslöjdsutbildningen som sedan 1972 är tvåårig och bl.a. leder till arbete som hemslöjdskonsulent. Dessutom driver HV skola kortare kurser på kvalificerad nivå. Sätergläntan bedriver ett- till treåriga slöjduitbildningar inom områdena sömnad, väv, trä, smide och stickning. Tilläggas bör att sameslöjdskonsulenter och sameslöjdare utbildas ofta vid Samernas utbildningscentrum. Betänkandet om Yrkeshögskolan klassar utbildningarna vid HV och Sätergläntan som kulturarvsbevarande medan NFH i sitt remissvar bedömde att dessa utbildningar är såväl kulturarvsbevarande som högskoleförberedande och yrkesinriktade. Utbildningarna skulle än mer kunna förbereda eleverna mot yrkeslivet som egna företagare genom en ökad satsning på ämnen som företagande och entreprenörskap. Dessa utbildningar skulle dessutom i framtiden kunna spela en stor roll om Sverige ansluter sig till Unescos konventionen om skydd av det immateriella kulturarvet, där *traditional craftsmanship* tillhör de prioriterade områdena.

Högre utbildning

Det finns idag ingen akademisk utbildning inom hemslöjdens område, vilket NFH sökt förändra genom att stärka hemslöjdens forskningsanknytning och etablera hemslöjden som forskningsfält. Detta har under de senaste åren resulterat i ett antal avhandlingar om hemslöjd inom olika discipliner. Nästa steg är nu att även etablera en forskning i hemslöjd/handlingsburen kunskap. Detta har påbörjats genom ett samarbete med Institutionen för kulturvård/DaCapo vid Göteborgs universitet. Målet är att lägga grunden för en treårig ledarutbildning inom hemslöjd/kulturhantverk vid Institutionen för kulturvård. En utbildning som kommer att planeras över fakultetsgränserna och innehålla såväl teoretiska som praktiska studier samt ekonomi, entreprenörskap, ledarskap, projekt-kunskap och pedagogik. En utbildning som är anpassad till den växande kreativa sektorn och har såväl ett kulturarvsperspektiv, ett näringsperspektiv som ett kunskapsförmedlande perspektiv. En förstudie finansierad av Regionutvecklingsnämnden Västra Götaland, Institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet och NFH har påbörjats. Till utbildningen kommer utifrån institutionens önskemål att knytas en forskningsresurs.

Om dessa planer kan realiseras innebär det att hemslöjdens ämnesområde kommer att uppnå akademisk status vilket som kulturutredningen påpekar gör det möjligt att ta till vara hemslöjdens utvecklingspotential.

Forskning

NFH delar helt utredningens förslag att kulturområdet behöver förstärkta forskningsresurser och ser tydligt forskningens betydelse för områdets utveckling och status.

10.3 Kulturföretagande och entreprenörskap

10.4 Regional tillväxt

Hemslöjden var den huvudsakliga näringen i landet under 1700-talet och en bra bit in på 1800-talet. NFH tillhörde fram till 1992 Näringsdepartementet och har idag Tillväxtverket som värmyndighet. Hemslöjden är en näringsgren och de senaste årens krav på ökat entreprenörskap och företagande inom kulturlivet har inte upplevts som något främmande inom hemslöjden. Snarare har betydelsen av hemslöjdens erfarenheter ökat genom att hemslöjden också ses som en del av den växande kreativa sektorn. Kulturutredningen har hämtat mycket material från och omnämner ofta redovisningen av Nuteks regeringsuppdrag *Hemslöjden som näringsgren* (2008), vilket var en uppföljning av en studie som Nutek gjorde för tio år sedan *Hemslöjdens ställning och möjligheter i ett regionalt utvecklings- och näringsperspektiv*. Den nu aktuella rapporten visar att nästan 80 procent av de som svarat på utredningens enkät driver företag, en hög andel är kvinnor, företagen finns i hela landet och det finns en stor potential till entreprenörskap inom näringen. Slöjdaren tillverkar och säljer produkter men också upplevelse- och kunskapsbaserade tjänster. Nämnas bör också brister inom näringen som dålig lönsamhet och låg omsättning samt behov av förnyelse.

I rapporten ger Nutek ett antal förslag till åtgärder på såväl nationell policynivå som myndighetsnivå och branschnivå. NFH har alltid haft näringsområdet som ett av sina verksamhetsmål och ser stora möjligheter till utveckling av området utifrån Nuteks åtgärdsförslag. Den mest angelägna åtgärden skulle vara att det avsätts nya medel till en tjänst på nationell nivå med fokus på företags- och entreprenörskapsfrågor utifrån hemslöjdens erfarenhetsbas och slöjdarens specifika ställning som kombinatör. NFH ser fram emot att få bli en del av den handlingsplan för närmare samarbete mellan näringslivet och kultursektorn som planeras.

NFH vill redan i detta sammanhang betona den stora fördel som närheten till tidigare Nutek, numera Tillväxtverket, som värmyndighet ger i arbetet med frågor som företagande och entreprenörskap.

10.6 Kultur och miljö

NFH ser det som en självklarhet att samverka mellan kulturpolitik och miljöpolitik sker och bör öka. Att den föreslagna sfärmyndigheten för samtid, historia och livsmiljö bör ges ett särskilt ansvar för kulturområdets insatser på miljöområdet ses också som en bra ansvarsfördelning.

Inom NFH pågår ett arbete för att tydliggöra hemslöjdens potential i utvecklingen mot ett hållbart samhälle. Hemslöjden har alltid arbetat med en småskalig ekologisk produktion i lokalsamhället. Slöjden har metoder som bidrar till att skapa en hållbar framtid och kan hjälpa till att minimera samhällets ekologiska fotavtryck. Hemslöjd och hållbarhet hör ihop och vi ser här en kommunikativ möjlighet som kan fylla det välkända hemslöjdsbegreppet med en ny angelägenhet och ge det en naturlig plats i det nutida livet. Hemslöjden har här en plats i ett större sammanhang och kan bidra till att förändra konsumtionsmönster och höja miljömedvetandet.

12 Ökat samspel mellan stat, landsting och kommun – portföljmodellen

18 En ny roll för kulturrådet

NFH har valt att behandla kapitel 12 och 18 tillsammans eftersom de är intimt förknippade med varandra och många synpunkter berör båda kapitlen.

NFH är i huvudsak positiv till portföljmodellen med dess betoning på dialog och förhandling, uppföljning och utvärdering. Men ställer naturligtvis frågan – Vad innebär portföljmodellen för hemslöjden? Här vill vi ställa ytterligare frågor och problematisera bilden av modellen.

Vi utgår från att portföljmodellen i första hand kan komma att påverka fördelningen av medlen till hemslöjdskonsulentverksamheten. Hemslöjden är ett förhållandevis litet område och vi ser en fara i att det kan falla mellan olika stolar och därmed riskerar att bevakas varken från regionalt eller från centralt förhandlingshåll. Kommer det att finnas ett speciellt hemslöjdsfack i portföljen som man regionalt ska ha en utvecklingsstrategi för inför dialog och förhandling? Vem kommer att företräda hemslöjdens intressesfär på kommunal och regional nivå? Här bör länslemslöjdsföreningarna representera en viktig del av det civila samhället. Finns det risk för att det blir en regional kamp mellan olika intresseområden och de resursstarkaste blir vinnare på mindre kulturområdens bekostnad? Hur ska ambitionen att uppnå ökad flexibilitet och asymmetriska lösningar kombineras med krav på rättvist fördelade förutsättningar för ett kulturliv att växa i hela landet? Om länen gör olika prioriteringar när det gäller antalet hemslöjdskonsulenter är det viktigt att den totala summan statliga medel avsatt till detta område inte minskar, även om den fördelas olika mellan olika län jämfört med dagens situation. NFH har idag erfarenheter av ett system där vi eftersträvat lika många hemslöjdskonsulenter per län enligt den gamla länsindelningen, vilket kan ifrågasättas i förhållande till ett antal faktorer

som befolkningsunderlag och länets geografiska storlek. NFH har formulerat ett uppdrag till de regionala huvudmännen som ett ramverk men har i övrigt inte detaljreglerat verksamheten utan istället uppmuntrat olikheter och variationer beroende på länens kulturhistoria och andra förutsättningar.

NFH tror på ett successivt genomförande av modellen så som det skissas i utredningen. Viktigt bedöms också vara att den planerade regionförstoringen sker parallellt.

Utredningen föreslår att "Det nya kulturrådet" ska vara statens förhandlingsrepresentant och göra samlande bedömningar, uppföljningar och utvärderingar. NFH ställer sig tveksam till att ett sådant övergripande ansvar läggs på en av flera parallellställda myndigheter. Det naturliga vore som vi ser det att en sådan roll ligger hos Kulturdepartementet. Det är där det strategiska kulturpolitiska helhetsperspektivet ska ligga. Det är först då som en aktiv, stark och samlad nationell kulturpolitik kan möta en aktiv regional kulturpolitik i hela dess bredd.

En sådan roll behöver inte betyda att departementet byggs ut med en stor mängd tjänstemän – mycket av kunnandet finns redan representerat. En förhandlingsfunktion inom departementets ram skulle som en naturlig komplettering och förutsättning för sin uppgift också ha uppdraget att stärka samverkan mellan förvaltningsmyndigheterna. NFH argumenterar nedan för möjligheten att en sådan samverkan, väl utbyggd, skulle kunna vara ett alternativ till de föreslagna sfärmyndigheterna. Men vi tror att det då skulle krävas att departementet djupt engagerar sig i att aktivt driva på och delta i att utveckla samarbetet.

Portföljmodellen kräver enligt NFH:s mening en betydande strukturell förändring i hela kedjan nationellt – regionalt – lokalt. Den öppnar för intressanta utvecklingsmöjligheter. NFH vill dock understryka vikten av att den införs stegvis och är övertygad om att en särskild förhandlingsperson bör utses för att arbeta igenom ett första genomförande.

Kulturpolitikens arkitektur

14 Arkitektur för en samlad kulturpolitik

Att utredningen särskiljer förvaltningsmyndigheternas och kulturinstitutionernas roller ser NFH som både positivt och tydliggörande. Kulturdepartementet borde framför allt leda kulturpolitiken genom sina förvaltningsmyndigheter. Här uppstår ett problem då utredningen inte förmått fullfölja myndighetsreformen på institutionsområdet. Antalet myndigheter förblir stort, då kulturinstitutionerna utgör 46 av nuvarande 65 myndigheter inom kulturområdet.

Ambitionen att förvaltningsreformen ska leda till att kulturområdet ska bli kraftfullare och att de kulturpolitiska prioriteringarna ska få större genomslag är lovvärd.

16 En sfär för frågor om samtid, historia och livsmiljö

Sammanfattningsvis kan sägas att NFH ställer sig tveksam till vad nämnden kan uppnå med en sammanslagning av Riksantikvarieämbetet, Riksutställningar, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Statens konstråd, Arkitekturmuseet och en Museikoordinatorsfunktion i jämförelse med dagens situation där NFH har Tillväxtverket som värmyndighet. Där emot är NFH mycket positiv till ett ökat och strukturerat samarbete mellan ovanstående myndigheter när det gäller strategiska framtidsfrågor. Syftet att bryta dikotomin mellan konst och kulturarv genom att koppla historien/kulturarvet till samtid och livsmiljö är positiv. För NFH ligger tonvikten på uppdraget i att utveckla, förnya och gestalta traditionen i vår samtid och då måste också öppningar och samarbetsformer finnas mot sfären för konstarna. Slöjdkunnandet bevaras och förs vidare genom att slöjdprodukterna har en plats på dagens marknad och möter kundernas behov.

NFH tillhörde fram till 1992 Näringsdepartementet och har sedan den tiden kvar kopplingen till dåvarande Nutek, sedan den 1 april 2009 Tillväxtverket, som värmyndighet. Denna lösning bibehölls när NFH övergick till Kulturdepartementet då NFH skulle ha kvar uppdraget att bevaka hemslöjdens helhetsperspektiv, d.v.s. både ett kultur- och näringsperspektiv. Detta innebär att Tillväxtverket svarar för lokaler, ekonomi- och personaladministration, utrustning och inventarier samt övrig administrativ service åt NFH. Detta regleras i Tillväxtverkets regleringsbrev och utgifterna belastar Tillväxtverkets anslag. Detta arrangemang har fungerat på ett för NFH utmärkt sätt och är en mycket funktionell lösning för en liten myndighet.

I dagsläget med betoning på aspektpolitik och inte minst ett företags- och entreprenörsperspektiv inom kulturpolitiken är det ett strategiskt mycket lyckat val att ha både en koppling till Tillväxtverket och Kulturdepartementet. Det bedöms finnas en risk att NFH fjärrar sig från näringspolitiken inom sfären om samtid, historia och livsmiljö, då ingen av sfärens myndigheter har någon direkt koppling till näringsområdet.

Det kan naturligtvis diskuteras för- och nackdelar med att vara en liten myndighet men med storleken ökar inte per automatik kraften, effektiviteten, rationaliteten och relevansen. En liten myndighet kan vara snabb, flexibel och lättroilig vilket ofta är en förutsättning för att nå framgång i vår föränderliga omvärld. Här vill NFH hänvisa till 2006 års förvaltningskommitté med delbetänkandet ”Opinionsbildande verksamhet och små myndigheter”. Där slås fast att det saknas stöd för tesen att det skulle finnas påtagliga generella problem som beror på att myndigheter är små. Den individuella variationen mellan myndigheter är mer påtaglig än skillnaderna mellan olika storleksgrupper. Ovanstående delbetänkande lanserar också idén om myndighetshotell där flera myndig-

heter kan erhålla administrativ service, vilket NFH kan se som en intressant lösning värd att pröva. Däremot inser NFH fördelen med en dialog och ökat samarbete med de myndigheter som föreslås ingå i sfären. Här bejakar vi ett mer strukturerat och planerat strategiskt utvecklingsarbete inom t.ex. området samtida livsmiljö, vilket framför allt bör omfatta miljöområdet och gestaltning av det offentliga rummet.

Om en sammanslagning blir aktuell vill NFH göra den kommande organisationskommittén uppmärksam på svårigheten att förena så till storleken olikartade myndigheter. Här råder det en klar obalans. Om Riksantikvarieämbetet kvarstår i sin nuvarande form är risken stor att ämbetet kommer att upplevas som den som inkorporerar ett antal mindre myndigheter. För att detta skall kunna uteslutas bör samtliga myndigheter börja från scratch i en helt ny konstellation, vilket naturligtvis blir en kostnadskrävande reform. Att kunna genomföra en sfärreform med tidsperspektivet 2010 som utredningen föreslår bedömer NFH som orealistiskt om de inblandade ska känna delaktighet och reformen ska kunna genomföras med kvalitet.

Det allra viktigaste för hemslöjden som kulturområde är dock att det på central myndighetsnivå finns en övergripande specialistfunktion som bevakar och har kunskap om hemslöjdsområdet. Hemslöjdens identitet, varumärke och kärnverksamhet ska fortsatt ha ett kvalificerat och handlingskraftigt stöd i den nationella kulturpolitiken.

Hemslöjdskonsulentrollen

NFH ser hemslöjdskonsulenterna i landet som våra viktigaste aktörer och vill därför utveckla skrivningarna om deras betydelsefulla roll för hemslöjdsverksamheten. Vi anser att konsulentorganisationen oberoende genrer blivit alltför flyktigt beskriven med mycket svepande formuleringar i utredningen. Kanske beror det på att det handlar om lite pengar i jämförelse med bidragen till de stora regionala institutionerna.

NFH anser att konsulenternas roll i förhållande till civilsamhället är central och konsulentorganisationen borde byggas ut för att man ska kunna uppnå kulturutredningens övergripande mål med betoning på tillgänglighet, kommunikation, gemenskaper, bildning och möjlighet för alla att utveckla sina skapande förmågor.

Utredningen berör konsulentrollen generellt under avsnittet om civilsamhället i del II på sid. 78-79 och sid. 113. I det förstnämnda avsnittet påpekar utredningen att konsulenternas arbete skiftar i fråga om metoder, framgång och kvalitet samtidigt som man önskar att konsulentinsatserna skall förankras än mer i det regionala och lokala kulturlivet och tar Västra Götaland som ett exempel på en region där hela konsulentverksamheten getts en samlad organisation. Detta är felaktigt – i Västra Götaland tillhör hemslöjds-konsulenterna Västarvet medan övriga konsulenter tillhör Kultur i Väst. På sid. 113 säger man att nuvarande konsulentorganisationen ej är optimal och bedömer att detta kan bero på tjänsternas placering och hur de enskilda konsulenterna väljer att tolka sitt

uppdrag samt att uppdelning på olika genrer är splittrande. Man vill istället eftersträva att ersätta konsulentorganisationen med nya och mer samlade regionala mäklar- och stödfunktioner.

NFH håller inte med om att uppdelningen på olika genrer splittrar utan vill hävda att det är en förutsättning för yrkets trovärdighet som det utvecklats inom hemslöjden. Att dagens konsulentverksamhet fungerar olika är delvis en följd av regionala olikheter och den asymmetri som utredningen i övrigt eftersträvar.

Hemslöjds-konsulentverksamheten är den konsulentverksamhet som är äldst och kanske mest etablerad på regional nivå med en hemslöjds-konsulent för den textila och en för den hårda slöjden. Det som skiljer uppdragen mellan hemslöjds-konsulenter och konsulenter för andra genrer är framför allt uppdragets bredd. Andra konsulenter arbetar i första hand med barn-ungdom-skola och i många fall handlar det om att distribuera föreställningar av olika karaktär.

Hemslöjds-konsulenterna ska arbeta med ett kulturarvs- och näringsperspektiv samt ett kunskapsförmedlande perspektiv. De arbetar mot såväl proffs som amatörer. Barn och ungdom är endast en av deras målgrupper. Konsulenterna har en mycket viktig roll i det civila samhället och har ett mycket finmaskigt kontaktnät. De tolkar kulturarvet i samtiden genom görandet och kan genom sin expertkunskap inom området inspirera andra att bli delaktiga i skapandet lika väl som de kan stödja de professionella slöjdarna på olika sätt. Det som skapar förtroende hos den breda allmänheten är deras kunnande. De har redan nu en mäklarroll och en förmedlande roll utifrån sitt kunskapsområde. Yrkeskompetens skapar trygghet och mod till att öppet samarbete med andra och ger möjlighet att arbeta gränsöverskridande mellan olika genrer.

NFH vill utifrån sina erfarenheter som samordningsansvarig för hemslöjds-konsulenterna betona konsulenternas viktiga roll som ledare, nätverksbyggare, folkbildare och samordnare inom en region och den flexibilitet som finns i uppdraget utifrån regionens förutsättningar och mötesplatser. Att NFH finns som en samordnande resurs för landets samtliga hemslöjds-konsulenter innebär att nämnden anordnar tematiska fortbildningstillfällen, kompetens- och metodutveckling samt erfarenhetsutbyte för att verksamheten och yrkesrollen ska förnyas och utvecklas. Det handlar om att upprätthålla en balans mellan regionala olikheter och att uppnå ökad effektivitet genom olika former av samarbeten såväl med andra regioner som med andra professioner. På nationell nivå har samarbetet kunnat resultera i stora gemensamma manifestationer.

20 Genomförande och konsekvensanalys

NFH menar att i förhållande till utredningens omfattning och genomgripande förslag till förändring på förvaltningsmyndighetsnivå har en mycket begränsad konsekvensanalys gjorts både vad det gäller kostnader och vad förändringsförslagen kommer att leda till.

NFH skulle önska en konsekvensanalys där man fokuserar på kulturutredningens huvudavsikter. Vi har uppfattat att Kulturutredningen framför allt önskar främja:

- ett tydligt strategiskt kulturpolitiskt arbete på departementsnivå
- att kulturpolitikens position förflyttas mot politikens centrum
- en förenklad myndighetsstruktur som skapar förutsättningar att nå de båda första målen
- ett aktivare samspel stat – landsting – kommun

En konsekvensanalys borde ställa frågan om utredningens förslag skapar tillräckligt goda förutsättningar för att man ska kunna nå dessa mål. Vi är överens med utredningen om att dessa mål är viktiga att nå för en framåtsyftande, samtida och omvärldsorienterad kulturpolitik.

Nämnden beslöt vid sitt sammanträde den 6 maj 2009 att avge ovanstående yttrande.

Nämnden för hemslöjdsfrågor

Kerstin Quentzer
Ordförande

Eva Ohlsson
Kanslichef

Bilaga 1**Från Kulturrådets statistik****Bilaga 4. Kulturen i siffror 2008 #2, Studieförbunden 2007**

Studiecirklar efter ämne	Antal cirklar	Procentuell andel av samtliga cirklar
Övrig textilslöjd	6 095	2,2
Övrigt konsthantverk	6 007	2,1
Vävning	5 808	2,1
Träslöjd	3 400	1,2
Klädsömnad	2 296	0,8
Keramik	2 175	0,8
Konstsömnad	2 096	0,7
Metallslöjd	1 379	0,5
Knyppling	318	0,1
SUMMA	29 574	10,5